

Sygn. akt III APa 9/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Beata Górska (spr.)
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 23 lutego 2017 r. w Szczecinie

sprawy z powództwa P. Ż.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

o wynagrodzenie

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 marca 2016 r. 1sygn. akt VI P 9/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że oddala powództwo,
2. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie IV,
3. odstępuje od obciążenia powoda P. Ż. kosztami postępowania za obie instancje.

SSA Urszula Iwanowska SSA Beata Górska SSO del. Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk

Sygn. akt III APa 9/16

UZASADNIENIE

Powód P. Ż. domagał się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) w S. kwoty 97.207,00 zł

z ustawowymi odsetkami od dnia 15.03.2013 r. do dnia zapłaty. Powód wskazał, że w okresie od 08.12.2004 r. do 17.08.2012 r. był zatrudniony w pozwanej spółce w charakterze kierowcy w transporcie międzynarodowym. Twierdził, iż pozwana

w trakcie podróży służbowych powoda nie zapewniała mu noclegów, jak również nie wypłaciła na jego rzecz diet i ryczałtów za noclegi w wymaganej prawem wysokości. Żądana kwota stanowiła obliczoną przez powoda należność z tytułu ryczałtów 82.207,00 zł i diet 15.000,00 zł. za okres nieprzedawniony tj. od 15.03.2010 r. do 17.08.2012 r.

Pozwana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (...) w S. wniosła o oddalenie powództwa. Wskazała, że na podstawie obowiązującego w pozwanej regulaminu wynagradzania wypłaciła powodowi całą należność z tytułu diet i ryczałtów za noclegi oraz że do dnia 28 marca 2011 r. powód pracował w (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S..

Postanowieniem z dnia 21 sierpnia 2013 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanej (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w S.. Spółka ta została zlikwidowana i wykreślona z KRS, a powód nie wskazał następców prawnych tej spółki.

Wyrokiem z dnia 17 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim umorzył postępowanie odnośnie (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz powoda kwotę 7.336,97 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił, orzeczenie o kosztach procesu pozostawił referendarzowi sądowemu ustalając, że umorzenie postępowania dotyczy 43 % wartości przedmiotu sporu, a w pozostałej części powód wygrał sprawę w 13 %, a pozwana w 83 % oraz nadał wyrokowi w pkt. II co do kwoty 1.500,00 zł rygor natychmiastowej wykonalności.

Sąd I instancji ustalił, że powód P. Ż. został zatrudniony w pozwanej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (...) w S., na podstawie umowy o pracę zawartej na czas określony, na stanowisku kierowcy od dnia 8 grudnia 2006 r. W dniu zawarcia umowy o pracę podpisał oświadczenie o zapoznaniu się z treścią obowiązującego w pozwanej spółce regulaminu pracy. W pozwanej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (...) w S. pracował od dnia 29 marca 2011 r. Tego samego dnia podpisał oświadczenie o zapoznaniu się z regulaminem pracy i wynagrodzeń. Pozwana spółka (...) rozwiązała z powodem umowę o pracę z dniem 17 sierpnia 2012 r., za porozumieniem stron. W okresie zatrudnienia powód świadczył pracę jako kierowca w transporcie międzynarodowym. W trakcie podróży służbowych powód nocował w kabinie samochodu.

W spornym okresie od 15 marca 2010 r. do 17 sierpnia 2012 r. w pozwanej spółce (...) oraz w spółce (...) obowiązywały regulaminy wynagradzania określające należności kierowców z tytułu zagranicznych podróży służbowych. W art. 5 regulaminu wynagrodzeń w brzmieniu obowiązującym w pozwanej spółce (...) do dnia 30 czerwca 2011 r. stwierdzano, że pracownikom wykonującym zadania służbowe poza granicami Polski przysługują diety w wysokości 34 euro, jeżeli podróż trwa powyżej 12 godzin. W § 6 regulaminu zapisano, że dieta o której mowa w § 5 pokrywa wszelkie koszty pracownika, w tym ryczałt za nocleg. Od dnia 1 lipca 2011 r. w pozwanej (...) zmieniono zapisy tego regulaminu poprzez podwyższenie wysokości diety do 40 euro za podróż trwającą powyżej 12 godzin. Zasada z § 6 została zachowana. Od dnia 1 stycznia 2012 r. zmieniono § 5 i § 6 regulaminu i ustalono wynagrodzenie kierowców w transporcie międzynarodowym według następujących stawek: od poniedziałku do niedzieli oraz we wszystkie dni ustawowo wolne od pracy trwające powyżej 12 godzin – 120 zł, od 8 do 12 godzin – 80 zł, poniżej 8 godzin – 56 zł. W myśl natomiast § 6 ust. 1 regulaminu wynagrodzeń pracownikom wykonującym zadania służbowe poza granicami Polski przysługują ryczałty: za nocleg w wysokości 40 zł, za dojazd z dworca i do dworca kolejowego, autobusowego, portu lotniczego, lub morskiego w wysokości 10 zł w miejscowości docelowej za granicą oraz w każdej innej miejscowości, w której pracownik korzystał z noclegu, za dojazd środkami komunikacji miejscowej pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 10 zł za każdą rozpoczętą dobę pobytu w podróży. Regulamin w ust. 2 § 6 określał sytuacje, w których w/w ryczałty, za wyjątkiem ryczałtów za nocleg, nie przysługują. Takie brzmienie § 5 i 6 regulaminu wynagrodzeń obowiązywało w pozwanej spółce od 01.01.2012 r. Pozwane spółki (...) i (...) wypłacały na rzecz powoda należności z tytułu ryczałtów za noclegi do 20-go dnia miesiąca następującego po miesiącu, za który należności te przysługiwały. Wypłat tych dokonywały przelewem, łącznie z wypłatami z tytułu diet.

Jako tytuł przelewu wskazywały ogólnie – „diety”. Diety wypłacały zgodnie z brzmieniem regulaminów wynagrodzeń. W okresie od 15.03.2010 r. do dnia 28.03.2011 r.

w spółce (...) powód otrzymał tytułem diet i ryczałtów za nocleg kwotę 8.636,00 euro. Za okres od 29.03.2011 r. do 17.08.2012 r. w spółce (...) powód otrzymał diety i ryczałty za nocleg w wysokości 10.683,03 euro.

Niedopłata diet i ryczałtów za nocleg na rzecz powoda od spółki (...) wynosiła 7.336,97 zł.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że powództwo było w znacznej części nieuzasadnione.

Na wstępie Sąd I instancji wskazał, że postępowanie w stosunku do spółki (...) należało umorzyć, bowiem została ona zlikwidowana i z dniem 18.09.2015 r. wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego. Uznać zatem należało, iż F. Polska utraciła zdolność sądową, a powód nie wskazał jej następcy prawnego. W tym miejscu Sąd orzekający powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 09.12.2011 r. wydanym w sprawie II PK 63/11 uznał, iż: decyzja sądu, czy należy najpierw zastosować zawieszenie postępowania (na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.) a następnie jego umorzenie (na podstawie art. 182 § 1 zdanie drugie k.p.c.), czy też od razu postępowanie umorzyć (na podstawie art. 355 § 1 k.p.c.) bez wcześniejszego zawieszania, zależy od okoliczności konkretnej sprawy. Jeżeli w chwili podejmowania decyzji o umorzeniu postępowania jest dla sądu oczywiste i pewne (co wynika z ustaleń faktycznych), że utrata zdolności sądowej przez stronę jest trwała, nieodwracalna (definitywna) i z pewnością nie będzie następcy prawnego strony, wtedy wcześniejsze zawieszanie postępowania po to tylko, aby niezwłocznie je umorzyć, jest zupełnie zbędne. Nawet jednak w takiej sytuacji, gdy brak następcy prawnego strony jest oczywisty, sąd może zdecydować o zawieszeniu postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. i niezwłocznym jego umorzeniu na podstawie art. 182 § 1 zdanie drugie k.p.c. Umorzenie przez sąd postępowania w związku z utratą przez stronę zdolności sądowej (utrata jej bytu prawnego) i stwierdzeniem braku następcy prawnego sprawia, że pozew, który zainicjował umorzone postępowanie, nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa (art. 182 § 2 k.p.c.), w tym także skutku w postaci przerwania biegu terminu przedawnienia (art. 295 § 1 pkt 1 k.p.). Z kolei w postanowieniu z dnia 14.04.2011 r. Sąd Najwyższy w sprawie II PK 267/10 stwierdził, że w judykaturze wyrażono wszakże trafny pogląd, iż nienaprawialna następcza utrata zdolności sądowej strony uzasadnia umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., a nie jego zawieszenie (por. słusznie powołane we wniosku pozwanej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2002 r., V CKN 1100/00, OSNC 2003 nr 1, poz. 11). Bezskuteczna utrata zdolności sądowej powoda wywołuje bowiem potrzebę umorzenia całego postępowania, ponieważ umorzenie samego tylko postępowania kasacyjnego spowodowałoby uprawomocnienie się zaskarżonego orzeczenia sądu drugiej instancji, które strona pozwana w całości kwestionowała w skardze kasacyjnej.

Sąd Okręgowy w całości zaakceptował w/w stanowisko Sądu Najwyższego i w oparciu o nie uznał, iż spółka (...) utraciła nieodwracalnie zdolność sądową i nie ma jej następców prawnych. Umorzenie postępowania odnośnie spółki (...) dotyczyło 43 % wartości przedmiotu sporu.

Następnie Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z art. 77⁵ § 1 k. p. pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową. Według § 3 tego artykułu warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania.

W ocenie Sądu Okręgowego pozwana spółka (...) określiła warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowych w regulaminie wynagradzania, jeżeli chodzi

o diety. Natomiast wysokość ryczałtów za noclegi ustalała na niższym poziomie, niż wynikający z rozporządzeń. Przepis art. 77⁵ § 4 k.p. wprowadził jedynie minimalne wymogi dotyczące wysokości diet ustalanych wewnętrznymi przepisami obowiązującymi u danego pracodawcy wskazując, że postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju

w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej.

Obowiązujący w pozwanej spółce (...) regulamin wynagrodzeń określił wysokość należności z tytułu diet. W związku z tym w przedmiotowej sprawie uregulowanie objęte art. 77⁵ § 5 k.p., w myśl którego w przypadku, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3, pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Paragraf ten stanowi o uregulowaniu wysokości tych należności rozporządzeniem Ministra właściwego do spraw pracy, które znajdowało zastosowanie wyłącznie odnośnie ryczałtów za noclegi.

Sąd I instancji podał, że pozwana spółka (...) wypłacała na rzecz powoda należności z tytułu diet i ryczałtów za noclegi w wysokości przewidzianej

w regulaminie wynagrodzeń. Powód w dniu zawarcia umowy o pracę z tą spółką, czyli 29 marca 2011 r. podpisał oświadczenie o zapoznaniu się z treścią obowiązującego

w pozwanej spółce regulaminu pracy i regulaminu wynagrodzeń. W związku z tym Sąd orzekający nie dał wiary twierdzeniom powoda, że w pozwanej spółce nie obowiązywały ustalenia dotyczące wysokości diet oraz ryczałtów za noclegi i że należności te zostały przez pozwaną spółkę (...) wypłacone w zaniżonej o kwotę 97.207,00 zł. wysokości. Pozwana, w trakcie procesu przyznała, że wypłacone powodowi ryczałty za nocleg zostały zaniżone o 7.336,97 zł i taką kwotę Sąd na rzecz powoda zasądził.

W ocenie Sądu Okręgowego obowiązujący w pozwanej spółce (...) regulamin wynagradzania był powodowi znany i kształtował jego stosunek pracy. Regulamin wynagradzania regulował kwestię należności z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju w § 5 i 6 stanowiąc, że pracownikom przysługują diety obejmujące ryczałt za nocleg w wysokości maksymalnej 40 euro, a od 1 stycznia 2012 r.

w wysokości 160 złotych. Na mocy tych postanowień regulaminu wynagradzania Sąd uznał, że powód otrzymywał należności z tytułu podróży służbowych odbywanych poza granicami kraju co do zasady, w wysokości adekwatnej do tej jaka wynikała

z przepisów prawa pracy i dlatego w zakresie diet, miał on pierwszeństwo przed regulacjami wynikającymi z tych przepisów.

Sąd I instancji wskazał, że w spornym okresie obowiązywały przepisy art. 77⁵ § 3-5 Kodeksu pracy, na mocy odesłania z art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r.

o czasie pracy kierowców (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 879). Powstała w ten sposób specyficzna koncepcja podróży służbowej kierowcy w transporcie międzynarodowym, uznawana w doktrynie za wyjątkową i odrębną od innych regulacji. Zgodnie z tymi przepisami warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż wymieniony w § 2 określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (§ 3). Postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy

o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (§ 4). W przypadku gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień odnośnie wypłacania należności z tytułu podróży służbowej, pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2 (§ 5).

Zdaniem Sądu Okręgowego analiza art. 77⁵ k.p. nie pozostawiała cienia wątpliwości, że ustawodawca celowo odróżnił dwie grupy pracowników w zakresie regulacji odnoszącej się do należności z tytułu podróży służbowej. Pracownicy sfery budżetowej i samorządowej otrzymywali należności określone w rozporządzeniach wykonawczych, a pozostali pracownicy należności określone w układach zbiorowych pracy, regulaminach wynagradzania lub umowie o pracę. W art. 77⁵ § 3-5 prawodawca starał się wyrazić zasadę określoną w art. 18 ust. 2 Kodeksu pracy. Analiza tych przepisów prowadziła do wniosku, że skoro w pozwanej spółce obowiązywał regulamin wynagradzania ustalający dietę z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju i należność z tytułu ryczałtu za nocleg, to co do zasady nie zachodziła potrzeba stosowania rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236; poz. 1991 ze zm.).

W kontekście § 5 i 6 regulaminu wynagradzania Sąd I instancji uznał, iż z tytułu diet i ryczałtów za noclegi powód miał wypłacane 40 euro, a od 1 stycznia 2012 r. 160 złotych. W kwocie tej mieściła się dieta w minimalnej wysokości (dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju tj. 30 złotych czyli ok. 6 euro) i ryczałt za noclegi ok. 30 euro. Nie ulegało wątpliwości, że tak wyliczony ryczałt za noclegi był co do zasady wyższy niż przewidziany w w/w rozporządzeniu. Różnica na niekorzyść powoda wynosiła jedynie 7.336,97 zł., a nie jak twierdził powód, ponad 97 tysięcy zł.

Sąd orzekający zwrócił uwagę, że nocleg w kabinie samochodu nie był bezpłatnym noclegiem zwalniającym pracodawcę powoda od obowiązku zapłaty ryczałtów za noclegi. Stanowisko to potwierdza uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12.06.2014 r. w sprawie II PZP 1/14.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie nie doszło do pozornego, fikcyjnego przyznania powodowi ryczałtu za noclegi skoro, po odjęciu diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, otrzymywał on, co do zasady, ryczałt w kwotach wyższych niż przewidziane w rozporządzeniu z 2002 r. Pozwana spółka przyznała, że po ustaleniu wysokości diety na 23 zł (30 zł) niedopłata na rzecz powoda z tytułu ryczałtów za nocleg wyniosła 7.336.97 zł.

Zdaniem Sądu I instancji uwzględnienie powództwa w całości prowadziłyby do bezpodstawnego obciążenia pozwanej spółki kosztami należności z tytułu podróży służbowej, niewspółmiernymi do wynikających z przepisów prawa pracy obowiązujących w tym zakresie. Skoro bowiem wysokość należności w postaci diety i ryczałtu ustalona w regulaminie wynagradzania pozwanej spółki była wyższa niż dieta przysługująca na obszarze kraju (§5) i regulamin zawierał postanowienia dotyczące wszystkich należności na pokrycie kosztów podróży służbowej (§6), to

w zasadzie nie znajdowały zastosowania przepisy o których mowa w § 2 art. 77⁵ Kodeksu pracy.

Sąd orzekający wskazał, że odnośnie dopuszczalności łącznego przyznania pracownikowi – kierowcy w transporcie międzynarodowym, wykonującemu podróż służbową poza granicami kraju diet i ryczałtów wypowiedział się Sąd Najwyższy

w wyroku z dnia 12.09.2012 r. w sprawie II PK 44/12, w którym stwierdził, że:

w niewyjaśnionych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku okolicznościach sprawy Sąd Najwyższy sygnalizuje jedynie, że przy ponownym jej rozpoznaniu wymagane będzie w szczególności wskazanie przyczyn, dla których prawnie możliwa, bo przecież „niezakazana”, metoda wypłacania kwot „połączonego” (jednego) ryczałtu na diety (przeznaczonego na wyżywienie i drobne wydatki), oraz tytułem zwrotu kosztów noclegu w udokumentowanej wysokości lub w wysokości limitowanej przepisami rozporządzenia MPiPS z 19 grudnia 2002 r., nie rekompensowała – w ocenie Sądu drugiej instancji – pełnych oraz jakich konkretnie kosztów noclegów. W tym celu należy dokładnie ustalić i uzasadnić, dlaczego noclegi spędzane przez powoda

w przystosowanej do spania i wyposażonej w „homologowane” łóżko kabinie samochodu, które łączyły się z nadzorowaniem ładunku, lub możliwości nocowania

w „kantynach” w K. lub w Holandii nie odpowiadały warunkom zapewnienia należytego („przyzwoitego”) noclegu, który stawał do dyspozycji powoda pozwany pracodawca, gdy przepisy prawa nie ustanawiają prawem określonych

wymagań ani nie precyzują sposobów zapewnienia bezpłatnego noclegu. Niewystarczające było ogólnikowe odwołanie się (tylko przez Sąd pierwszej instancji) do tezy jednego

z orzeczeń Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2011 r., II PK 234/11 (OSNP 2012 nr 9-10, poz. 119), które zapadło w konkretnie opisanym stanie faktycznym i nie ma „abstrakcyjnego” odniesienia do oceny być może różniącego się, a w każdym razie nieustalonego stanu faktycznego w przedmiotowej sprawie. Sąd drugiej instancji powinien zatem ustalić i ocenić konkretne warunki odbywania noclegów powoda

w kabinie samochodu i wskazać jego niedostatki, które sprzeciwiały się uznaniu za bezpłatny nocleg zapewniany przez pracodawcę, mając na uwadze, że cywilizowany „standard” nocnego odpoczynku pracownikowi w kabinie samochodu bywa spełniony tylko wtedy, gdy zapewnia regenerację sił fizycznych i psychicznych adekwatnych do wykonywania zawodu kierowcy. Ponadto, dopuszczalne stosowanie jednego („łączonego”) ryczałtu, przeznaczonego na zaspokojenie odrębnych potrzeb pracownika (tekst jedn.: na diety oraz na pokrycie kosztów noclegu, które są innymi (różnymi) należnościami z tytułu podróży służbowych), nie powinno ograniczać się do wysokości jednego tylko z wymienionych świadczeń (np. diet), ponieważ w takiej sytuacji wysokość „ryczałtu” na zaspokojenie odrębnych potrzeb (kosztów noclegów) jest pozorna („zerowa”). Co do zasady nie jest wykluczone zasądzenie ryczałtu za noclegi spędzane w samochodzie, podczas których kierowca sprawuje bardziej skuteczną pieczę nad samochodem i przewożonym ładunkiem – niż pozostawienie pojazdu choćby na parkingu „strzeżonym”, co zasługuje na adekwatną, choćby ryczałtową rekompensatę tych kosztów w razie ustalenia niedogodności lub uciążliwości warunków nocowania w kabinie samochodu.

Nadto, Sąd Okręgowy podał, że w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14.05.2012 roku w sprawie II PK 230/11 stwierdzono: należności z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (w szczególności diety) przyjęte u prywatnego pracodawcy nie mogą być niższe niż ustalone w rozporządzeniu z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1990 ze zm.). Podobnie rzecz się ma z należnościami za podróże służbowe poza granicami kraju. Regulamin wynagradzania jest aktem normatywnym, a nie czynnością prawną w rozumieniu art. 58 k.c. Mimo takiej oceny charakteru prawnego regulaminu wynagradzania możliwe jest - jednak wyłącznie w drodze wyjątku i z dużą ostrożnością - odpowiednie (art. 300 k.p.) i jedynie posiłkowe stosowanie art. 65 k.c. do wykładni zawartych w nim postanowień (przepisów prawa). W uzasadnieniu tego wyroku czytamy: Odmienna regulacja dotycząca pracodawców niebędących państwowymi lub samorządowymi jednostkami sfery budżetowej oznacza, że mogą oni uregulować należności pracowników na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową zarówno w sposób korzystniejszy, jak i mniej korzystny dla pracowników od tego, jaki wynika

z odpowiedniego rozporządzenia ministra właściwego do spraw pracy. Od zasady, że pracodawca spoza kręgu podmiotów publicznej sfery budżetowej może przy kształtowaniu (w regulaminie wynagradzania) lub współkształtowaniu (w układzie zbiorowym pracy, w umowie o pracę) należności z tytułu podróży służbowych nie kierować się regulacjami rozporządzenia ministra właściwego do spraw pracy

i w związku z tym może wprowadzać rozwiązania zarówno korzystniejsze, jak i mniej korzystne dla pracowników, przewidziany jest jeden wyjątek. Mianowicie, postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy

o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika publicznej sfery budżetowej w stosownym rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy (art. 77⁵ § 4 k.p.). Oznacza to, że należności z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (w szczególności diety) przyjęte u prywatnego pracodawcy nie mogą być niższe niż ustalone w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy. Podobnie rzecz się ma z należnościami za podróże służbowe poza granicami kraju.

Sąd Okręgowy powyższe poglądy Sądu Najwyższego w pełni podzielił

i zauważył, że zgodnie z regulaminem pracy i wynagradzania obowiązującego

w pozwanej spółce (...) wartość ryczałtu za noclegi nie była zerowa, skoro wysokość diety należało określić na dietę z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (czyli 23 albo 30 zł).

Sąd I instancji na zakończenie swoich rozważań zwrócił uwagę, że regulacja stanowiąca podstawę prawną wydanego orzeczenia była objęta kontrolą Trybunału Konstytucyjnego na wniosek (...). Trybunał w wyroku z dnia 04.10.2005 r. w sprawie K 36/03 uznał, że art. 77⁵ § 2, 3 i 4 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.) jest zgodny z art. 2, art. 24 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 36 Konstytucji.

W ocenie Sądu orzekającego, oceniając materiał dowodowy, należało przede wszystkim dać wiarę dowodom z dokumentów, albowiem ich autentyczności strony nie podważały. Co do zeznań świadków należało uznać jej za wiarygodne, ponieważ wiernie opisywali oni zasady obowiązujące podczas podróży służbowych, w szczególności potwierdzali noclegi w kabinie samochodu. Sąd nie dał wiary zeznaniom świadka S. N. (następnie Prezesa spółki (...)), że nocleg w kabinie samochodu zwalniał od konieczności wypłaty ryczałtu za noclegi powodowi. Sąd I instancji dał natomiast wiarę opinii biegłego, że wysokość należnych powodowi ryczałtów za noclegi została zaniżona, ale nie przyjął kwoty przez niego wskazanej, albowiem dokonał odmiennej oceny wypłaconych powodowi należności

z tytułu podróży służbowej. Nie dał jednak wiary opinii biegłego co do należnych powodowi diet, albowiem uznał, iż pozwana spółka (...) wypłacała powodowi diety

w wysokości diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, czyli 23 albo 30 zł za dobę. Sąd Okręgowy nie dał wiary powodowi, który twierdził, że nie podpisywał regulaminu wynagradzania pozwanej spółki (...), w aktach osobowych powoda znajduje się bowiem jego oświadczenia o zapoznaniu się z tym regulaminem.

W ocenie Sądu na wiarę nie zasługiwały też twierdzenia powoda, że nie otrzymywał on w spornym okresie diet i ryczałtów, skoro w dokumentach wskazano jakie kwoty

z tego tytułu otrzymał. Na wiarę zasługiwało natomiast wyliczenie pozwanej spółki, że przyjmując, iż powód otrzymywał 30 zł jako dietę, ryczałty za noclegi zostały zaniżone o 7.336,97 zł. Powód tego wyliczenia pozwanej nie kwestionował.

Sąd orzekający wskazał, że zgodnie z art. 108 § 1 zdanie drugie k.p.c. sąd może rozstrzygnąć jedynie o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony. Sąd Okręgowy w tym trybie przesądził jedynie o zasadach poniesienia przez, strony kosztów procesu wskazując zakres, którego dotyczy umorzenie postępowania oraz proporcje, w których powód i pozwana wygrywały sprawę.

Rygor natychmiastowej wykonalności Sąd I instancji nadał zgodnie z art. 477² § 1 k.p.c.

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodziła się pozwana, zaskarżając je w punkcie II, IV i V. Wyrokowi zarzuciła naruszenie:

I. prawa materialnego, w szczególności:

a. art. 77⁵ §1-5 k.p. w zw. z art. 9 § 2 k.p. oraz § 1 i 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu

w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1990 z późn zm.) oraz w zw. z § 1, 2 pkt 2 lit. b, 9 ust. 2 i załącznika do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1991 z późn. zm.) poprzez ich nieprawidłową interpretację i przyjęcie, iż regulamin wynagradzania u pracodawcy nie będącego państwową lub samorządową jednostką organizacyjną nie może zawierać, w zakresie ryczałtów za nocleg, postanowień mniej korzystnych niż wynikające z ww. rozporządzenia,

b. art. 77⁵ § 1-5 k.p. w zw. z art. 9 § 2 k.p. oraz § 1, 2, 7 ust. 1, 14 ust. 2 i załącznika do rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2013 r. Ministra Pracy i Polityki Społecznej

w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. poz. 167) poprzez ich nieprawidłową interpretację i przyjęcie, że regulamin wynagradzania u pracodawcy nie będącego państwową lub samorządową jednostką organizacyjną nie może zawierać, w zakresie ryczałtów za nocleg, postanowień mniej korzystnych niż wynikające z ww. rozporządzenia,

c. art. 77⁵ § 1 k.p. w zw. z art. 77⁵ § 5 k.p. w zw. § 9 ust. 2 i załącznikiem do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r.

w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1991 z późn. zm.) poprzez ich zastosowanie, mimo iż wyraźny zapis regulaminu wynagradzania obowiązujący u pozwanej określał wysokość ryczałtów za noclegi i należności te zostały wypłacone,

d. art. 77⁵ § 1 k.p. w zw. z art. 77⁵ § 5 k.p. w zw. z § 14 ust. 2 i załącznika do rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2013 r. Ministra Pracy i Polityki Społecznej

w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. poz. 167) poprzez ich zastosowanie, mimo iż wyraźny zapis regulaminu wynagradzania obowiązujący u pozwanej określał wysokość ryczałtów za noclegi i należności te zostały wypłacone.

Podnosząc powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę wyroku

w zaskarżonej części, oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje oraz ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania – przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego oraz kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że Sąd I instancji, uznając częściowo racje powoda, przyjął w ślad za uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., sygn. akt II PZP 1/14, że pracodawca nieuspołeczniony łącznie z tytułu podróży służbowej odbywanej poza granicami kraju, nie może stosować stawek niższych niż dieta krajowa i ryczałt za nocleg poza granicami kraju obowiązujących dla pracowników sfery budżetowej. Pozwana stoi na stanowisku, iż zaprezentowana

w uzasadnieniu uchwały Sadu Najwyższego interpretacja postanowień art. 77⁵ k.p. jest sprzeczna z podstawowymi regułami wykładni językowej, systemowej, z regułą racjonalnego ustawodawcy oraz ignoruje historyczną i legalną wykładnię tego przepisu, bowiem jest oparta na arbitralnym stwierdzeniu Sądu Najwyższego, że zapis § 4 de facto jest niepotrzebny. Zdaniem pozwanej, i nie tylko pozwanej, gdyby ustawodawca zamierzał rozciągnąć minimalne stawki wynikające z rozporządzenia na inne niż dieta należności to treść przepisu byłaby następująca: „Postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać wysokości należności za podróż służbową na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż należności z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej.” W ocenie apelującej, skoro ustawodawca nie zdecydował się na powyższą treść przepisu to znaczy, że celem jego ingerencji była wyłącznie wysokość diety za dobę podróży, ale w żadnym razie nie zamierzał ingerować w wysokość innych należności.

Skarżąca podniosła, że przedmiotowe rozporządzenie obowiązuje wprost wyłącznie pracodawców i pracowników ze sfery państwowej i samorządowej, a zatem w sposób powszechny nie stanowi minimalnego standardu ochrony pracowników,

o którym mowa w art. 9 i 18 k.p. Ponadto, pozostali pracodawcy i pracownicy,

w zakresie ustalania zasad zwrotu kosztów podróży służbowych mają praktycznie pełną autonomię ograniczoną jednym wyjątkiem – dotyczącym wysokości diet –

a zatem, wyjątkiem który nie może być interpretowany rozszerzająco. Wreszcie, rozporządzenie dotyczące pracodawców i pracowników sfery państwowej i samorządowej, w sposób wyraźny (językowo) ma zastosowanie do pozostałych pracodawców i pracowników wyłącznie jeżeli kwestie zwrotu kosztów podróży służbowych nie zostały, czy to świadomie, czy to z uwagi na niezajomość przepisów, uregulowane w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę. Apelująca wskazała nadto, że z uzasadnienia projektu ustawy (druk sejmowy nr 335), który był podstawą zmiany art. 77⁵ k.p. (ustawa z dnia 28 sierpnia 2002 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz zmianie niektórych innych ustaw Dz. U. nr 135, poz. 1146), jednoznacznie wynikał zamiar odmiennego uregulowania zasad wypłacania należności z tytułu podróży służbowych dla „pozostałych” pracodawców i pracowników tj. zapewnienia im w tym zakresie praktycznie pełnej autonomii, bowiem projektowany minimalny standard ochrony dotyczył wyłącznie generalnego obowiązku zwrotu kosztów podróży. W toku prac nad ustawą wprowadzono dodatkowy standard ochrony poprzez określenie minimalnej wysokości diety ustalając ją na poziomie diety krajowej dla pracodawców i pracowników sfery państwowej i samorządowej. Zestawiając historyczne brzmienie art. 77⁵ k.p. z treścią uzasadnienia orzeczenia Sądu Najwyższego, zdaniem pozwanej można postawić tezę, iż zmiana ta była całkowicie niepotrzebna. Apelująca dodatkowo wskazała, że w jej ocenie wykładnia zaprezentowana przez Sąd Najwyższy jest całkowicie sprzeczna nie tylko z powszechnym rozumieniem tego przepisu i praktyką jego stosowania przez pracowników i pracodawców, sądy powszechne, ale także z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego.

Pozwana podtrzymuje, iż obowiązujący u niej regulamin wynagradzania, w całym okresie zatrudnienia powoda, regulował zarówno wysokość diet, jaki i zwrotu innych należności z tytułu podróży służbowych, a zatem jego roszczenie z tego tytułu jest całkowicie pozbawione podstaw faktycznych i prawnych. Apelująca wykazała, iż wypłaciła powodowi wszystkie należności z tytułu podróży służbowych zgodnie z obowiązującymi u niej regulaminami wynagradzania.

Następnie skarżąca podała, że zgodnie z art. 77⁵ § 3 k.p. warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u pracodawcy niebędącego państwową lub samorządową jednostką sfery budżetowej, określa się

w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania. Postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju

w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (§ 4). Dopiero w sytuacji, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę, nie zawierają postanowień dotyczących zwrotu należności z tytułu podróży służbowych, takiemu pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, obowiązujących w państwowych i samorządowych jednostkach sfery budżetowej. § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r.

w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1990

z późn. zm.) określa, iż dieta z tytułu tej podróży wynosi 23 zł a obowiązujący od 1 marca 2013 r. § 7 ust. 1 rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2013 r. Ministra Pracy

i Polityki Społecznej w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. poz. 167) wysokość diety z tytułu podróży krajowej ustala na kwotę 30 zł.

Apelująca wskazała, że obowiązujący u niej od początku istnienia do 1 lipca 2011 r. regulamin wynagradzania wskazywał w art. 5, iż diety z tytułu wykonywania podróży służbowej poza granicami Polski wynosiły: 34 euro (podróż trwająca powyżej 12 godzin), 17 euro (podróż trwająca od 8 do 12 godzin) oraz 12 euro (podróż trwająca

poniżej 8 godzin). Z kolei w art. 6 regulaminu zapisano, iż dieta, o której mowa w art. 5, pokrywała wszystkie koszty pracownika w szczególności podróż, pobyt oraz ryczałt za nocleg. Od 1 lipca pozwana podniosła stawki określone w art. 5 regulaminu do odpowiednio: 40 euro (podróż trwająca powyżej 12 godzin), 20 euro (podróż trwająca od 8 do 12 godzin) oraz 14 euro (podróż trwająca poniżej 8 godzin). Od 1 stycznia 2012 r. wprowadzono kolejną zmianę – art. 5 i 6 regulaminu wynagrodzeń firmy (...) sp. z o.o. otrzymały następujące brzmienie:

„Art. 5. Pracownikom wykonującym zadania służbowe poza granicami Polski przysługują diety według następujących stawek:

– Od poniedziałku do niedzieli oraz we wszystkie dni ustawowo wolne od pracy trwającą:

- Powyżej 12 godzin 120 zł
- Od 8 do 12 godzin 80 zł
- Poniżej 8 godzin 56 zł

Art. 6.1. Pracownikom wykonującym zadania służbowe poza granicami Polski przysługują ryczałty:

– za nocleg w wysokości 40 zł;

– za dojazd z dworca i do dworca kolejowego, autobusowego, portu lotniczego lub morskiego w wysokości 10 zł w miejscowości docelowej za granicą oraz w każdej innej miejscowości, w której pracownik korzystał z noclegu;

– za dojazd środkami komunikacji miejscowej pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 10 zł za każdą rozpoczętą dobę pobytu w podróży.

2. Ryczałty, o których mowa w ust. 1 tiret 2 i 3, nie przysługują, jeżeli:

– pracownik odbywa podróż pojazdem samochodowym (służbowym lub prywatnym);

– strona zagraniczna zapewnia bezpłatne dojazdy;

– pracownik nie ponosi kosztów, na których pokrycie przeznaczone są wymienione ryczałty.”

Skarżąca nadmieniła, że w tym stanie rzeczy należało ustalić, czy obowiązujący u pozwanej regulamin wynagradzania zawierał postanowienia określające zasady ustalania i wypłaty pracownikom należności z tytułu podróży służbowych, czy też nie, bowiem jedynie negatywna odpowiedź uprawniała do zastosowania reguł określonych w rozporządzeniu wydanym dla pracowników państwowych i samorządowych jednostek sfery budżetowej. Obowiązujący u pozwanej regulamin wynagradzania,

w całym okresie zatrudnienia powoda, regulował zarówno wysokość diet, jak i zwrotu innych należności z tytułu podróży służbowych, a zatem roszczenie powoda z tego tytułu jest całkowicie pozbawione podstaw faktycznych i prawnych, bowiem pozwana wypłaciła powodowi wszystkie należności z tytułu podróży służbowych zgodnie z obowiązującym u niej regulaminami wynagradzania. Na dyspozycji przelewu widnieje tytuł wypłaty „dieta”, ale z zestawienia zwrotu kosztów wyjazdów służbowych jednoznacznie wynika, iż pod tym pojęciem kryje się zarówno dieta sensu stricte (120 zł) jak i ryczałt za noclegi (40 zł).

Na koniec pozwana podniosła, że powód ani nie zakwestionował, ani nie wykazał, iż jest inaczej, że pozwana, w trakcie trwania podróży służbowej, zapewniła mu możliwość spania w kabinie pojazdu, na zgodnym z przepisami i homologowanym łóżku, które umożliwiło powodowi regenerację jego sił psychicznych i fizycznych adekwatnych do zajmowanego stanowiska pracy (por. teza II orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2012 r. sygn. akt II PK 44/12).

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie w całości wskazując, że bezspornym jest fakt podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy, w składzie 7 sędziów Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych o następującej treści: Zapewnienie pracownikowi – kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów

w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. Nr 236, poz. 1991 ze zm.), co powoduje, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1-3 tego rozporządzenia albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy.

Nadto, w ocenie powoda brak jest podstaw do stwierdzenia przez pozwaną naruszenia prawa materialnego – rozporządzeń Ministra Pracy i Polityki Społecznej, w omawianym zakresie. Pozwana w regulaminie uznała, że dieta i ryczałt za nocleg stanowią jedno wynagrodzenie, natomiast zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej dieta i ryczałt to zupełnie osobne świadczenie i skoro nie są one rozgraniczone to wskazanie wartości należy traktować jako stricte dietę. Powód podniósł również, że pozwana, dokonując zmian w regulaminie, nie zapoznawała pracowników z nowymi zapisami.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanego okazała się zasadna i doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku i w konsekwencji do oddalenia powództwa.

W niniejszej sprawie powód domagał się zasądzenia na jego rzecz określonych kwot tytułem niewypłaconego ryczałtu za noclegi oraz z tytułu niewypłaconych diet. Jako podstawę prawną swojego żądania powód wskazał przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. wraz ze zmianami, które określa w załączniku należy limit ryczałtu za noclegi w kabinach samochodów. W ocenie powoda regulamin obowiązujący u pozwanej jest niezgodny z prawem. Pozwana przy konstrukcji regulaminu powinna mieć na uwadze przepisy Kodeksu Pracy, w szczególności art. 9 § 2 i 3. Powód wskazał, że wysokość diet należnych określa § 4 pkt 1 i 2 załącznika do Rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r., który wskazuje, że dieta przysługuje w wysokości obowiązującej dla docelowego państwa podróży. W ocenie powoda zasadnym jest domaganie się przez niego diet za noclegi w czasie podróży służbowej, które należy wypłacić zgodnie z Rozporządzeniem z 19 grudnia 2002 r., ponieważ pozwana w swoim regulaminie nie wskazuje wielkości tych należności.

W odpowiedzi na pozew (...) sp. z o.o. wskazała, że obowiązujący od 1 lipca 2011 r. regulamin wynagradzania w art. 5 wskazywał, iż diety z tytułu wykonywania podróży służbowej poza granicami Polski wynosiły 34 euro (podróż powyżej 12 godzin), 17 euro (od 8 do 12 godzin) oraz 12 euro (poniżej 8 godzin); dieta ta pokrywała wszystkie koszty pracownika w szczególności podróż, pobyt oraz ryczałt za nocleg (§ 6); od 1 lipca podniesione stawki do odpowiednio 40 , 20 i 14 euro; od stycznia 2012 r. art. 5 i 6 – zmiana brzmienia: od poniedziałku do niedzieli i w dni ustawowo wolne od pracy diety w wysokości odpowiednio 120 zł, 80 zł i 56 zł; zadania służbowe poza granicami ryczałt za nocleg 40 zł, dojazd z dworca 1 euro, dojazd środkami komunikacji 1 euro. Należało ustalić zatem czy obowiązujący regulamin wynagradzania zawiera postanowienia określające zasady ustalania i wypłaty pracownikom należności z tytułu podróży służbowych. W ocenie pozwanej obowiązujący regulamin w całym okresie zatrudnienia powoda regulował zarówno wysokość diet jak i zwrot innych należności z tytułu podróży służbowych, a zatem roszczenie powoda z tego tytułu jest całkowicie pozbawione podstaw faktycznych i prawnych. Wypłacone zostały wszystkie należności z tytułu podróży służbowych zgodnie z obowiązującym REGULAMINEM.

W toku postępowania pozwana spółka wskazała, że w 2011 r. minimalna wysokość diety wynosiła 23 zł. Pozostała kwota wypłacana była tytułem ryczałtu za noclegi. We wskazanym okresie powód otrzymał od pozwanej kwotę 23

746,96 zł z tytułu ryczałtu za noclegi. Od stycznia 2012 r. do końca zatrudnienia powód otrzymywał ryczałt za nocleg w wysokości 40 zł i łącznie otrzymał z tego tytułu kwotę 6210 zł. Ewentualna niedopłata z tytułu ryczałtów za noclegi wynikająca z obowiązujących u pozwanej regulaminów wynagradzania w stosunku do stawek wynikających z rozporządzenia wynosi 7 336,97 zł.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda kwotę 7 336,97 zł. W ocenie Sądu I instancji pozwana spółka określiła warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowych w regulaminie wynagradzania, jeżeli chodzi o diety, natomiast wysokość ryczałtów za noclegi spółka ustalała na niższym poziomie niż wynikający z rozporządzeń. Sąd I instancji uznał, że pozwana spółka wypłacała na rzecz powoda należności z tytułu diet i ryczałtów za noclegi w wysokości przewidziane w regulaminie wynagrodzeń. Pozwana przyznała w trakcie procesu, że wypłacone powodowi ryczałty za nocleg zostały zaniżone o 7 336,97 zł i taką kwotę zasądził. Na mocy regulaminu wynagradzania Sąd Okręgowy uznał, że powód otrzymał należności z tytułu podróży służbowych odbywanych poza granicami kraju co do zasady, w wysokości adekwatnej do tej jaka wynikała z przepisów prawa pracy i dlatego w zakresie diet miał on pierwszeństwo przed regulacjami wynikającymi z tych przepisów.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się w związku z powyższym do rozstrzygnięcia kwestii, czy powód zasadnie domagał się zasądzenia od pozwanej określonej kwoty tytułem niewypłaconego ryczałtu za noclegi na podstawie Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r.

Kwestia możliwości przyznawania kierowcom należności z tytułu przebywania w podróży służbowej była wielokrotnie przedmiotem sporów sądowych. Ostatecznie kwestię tę rozstrzygnął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 listopada 2016 r., sygn. akt K 11/15. Trybunał orzekł, że:

1. Art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (j.t. Dz.U.2012.1155, ze zm.) w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U.2016.1666, ze zm.) w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U.167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. powołanej w punkcie 1 w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974 r. powołanej w punkcie 1 w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U.236.1991, ze zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

W wyroku z 24 listopada 2016 r. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że należy zgodzić się z argumentami wysnuwanymi w orzecznictwie SN, że podróż służbowa nie może polegać na wykonywaniu uzgodnionej przez strony pracy, która ze swej istoty polega na stałym przemieszczaniu się po określonym obszarze. Pracownik wykonuje wówczas zobowiązanie niewykraczające poza warunki umówione przez strony, jakie przyjął na siebie, nawiązując stosunek pracy. Inaczej należy postrzegać podróż służbową, która stanowi środek do wykonania określonego zadania służbowego poza siedzibą pracodawcy, i sama w sobie nie jest jeszcze istota tego zadania (o takiej podróży mowa w art. 77⁵ § 1 k.p.), a inaczej sytuację, w której istota wykonywanej pracy jest stałe przebywanie w podróży. W odniesieniu do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym należy stwierdzić, że ich zadaniem służbowym jest wykonywanie przewozu osób lub rzeczy, przebywanie w podróży jest zatem treścią obowiązku służbowego, a nie środkiem do jego wykonania.

W ocenie Trybunały uregulowanie należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem przez kierowców pracy w permanentnej podróży wymaga stworzenia odrębnych przepisów dla tej grupy pracowników, uwzględniających w sposób rzeczywisty specyfikę ich pracy. Potraktowanie w sposób identyczny w tym zakresie

podmiotów nierównych – tj. pracowników sektora administracji i kierowców w transporcie (w szczególności międzynarodowym), a z drugiej strony także ich pracodawców – należy uznać za wadliwe z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości oraz poszanowania negocjacyjnego systemu określenia poziomu wynagrodzeń i diet.

W ocenie TK przesądzenie przez ustawodawcę, że art. 77⁵ § 3 – 5 k.p. i wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. przepisy wykonawcze mają mieć zastosowanie do każdego wykonanego przez kierowcę przewozu w transporcie, jest sprzeczne z ratio legis tych przepisów i świadczy o nieadekwatności przyjętego środka w stosunku do regulowanej dziedziny. Ustawodawca odsyłając w art. 21a ucpk do zasad ogólnych przewidzianych w kodeksie pracy, tj. art. 77⁵ § 3 – 5 k.p. a następnie do zakwestionowanych przepisów rozporządzeń – nie uwzględnił specyfiki wykonywania zawodu kierowcy w transporcie międzynarodowym.

Trybunał uznał także, że oczekiwania pracodawców, iż zapewnienie kierowcy odpowiedniego miejsca do spania w kabinie samochodowej zwalnia ich z obowiązku ponoszenia kosztów noclegu były usprawiedliwione. Dodatkowo utwierdzał ich w tej interpretacji art. 14 ust. 1 ucpk, dopuszczający wykorzystanie dobowego odpoczynku w pojeździe, jeśli znajduje się on na postoju i jest wyposażony w miejsce do spania. Trybunał uznał, że konstrukcja normatywna przyjęta w przepisach zakwestionowanych przez wnioskodawcę doprowadziła do nieprzewidywalności skutków prawnych działań podjętych na podstawie tych przepisów przez pracodawców branży transportowej. Ustawodawca pozostawił nadmierną swobodę organom stosującym prawo przy ustalaniu zakresu normowania uprawnień kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym i związanych z nimi obowiązków pracodawców.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Apelacyjny uznał, że roszczenie powoda okazało się bezzasadne. Nie może on bowiem domagać się wypłaty od pozwanej spółki należności z tytułu ryczałtów za noclegi na podstawie niezgodnych z Konstytucją przepisów. Jednocześnie nie było podstaw do zasądzenia na rzecz powoda kwoty 7336,97 zł. Kwota ta bowiem została wyliczona przez pozwaną spółkę hipotetycznie, jako ewentualna niedopłata z tytułu ryczałtów za noclegi wynikająca z obowiązujących u pozwanej regulaminów wynagradzania w stosunku do stawek wynikających z rozporządzenia. Pozwana na żadnym etapie nie twierdziła, że roszczenia powoda są generalnie uzasadnione. Skoro jednak zostało przesądzone, że przepisy przedmiotowego rozporządzenia nie znajdują zastosowania w sprawie, brak było podstaw prawnych do zasądzenia na rzecz powoda należności z tytułu ryczałtów za noclegi.

Konsekwencją zmiany wyroku we wskazanym zakresie była konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku w pkt IV, tj. w zakresie przekazania referendarzowi sądowemu rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Sąd Odwoławczy uznał, że powodowi nie należy się zwrot kosztów z uwagi na to, że przepisy wewnątrzzakładowe wyczerpywały jego świadczenia co do świadczeń związanych z podróżami.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji

O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Odwoławczy nie obciążył powoda kosztami postępowania. W niniejszej sprawie doszło do uznania za niekonstytucyjne przepisów, na podstawie których powód oparł swoje roszczenie. Okoliczność ta nie powinna obciążać powoda, który mógł mieć uzasadnione podstawy do twierdzenia, że jego roszczenie jest zasadne.

SSA Urszula Iwanowska SSA Beata Górka SSO del. Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk